

Titelgegevens / Bibliographic Description

Titel	Jacobus van Oudenhoven (1600-1690) / T. Brienen.
Auteur(s)	Brienen, T.
In	<i>Figuren en thema's van de Nadere Reformatie</i> / T. Brienen ... [et al.]; dl 1. (Kampen, De Groot Goudriaan, 1987), p. 43-51.
Copyright	2007 / T. Brienen De Groot Goudriaan Claves pietatis.
Producent	Claves pietatis / 2007.06.15; versie 1.0
Bron / Source	Onderzoeksarchief / Research Archive Nadere Reformatie
Website	Sleutel tot de Nadere Reformatie
Nummer	B98014251

De digitale tekst is vrij beschikbaar voor persoonlijk gebruik, voor onderzoek en onderwijs. Respecteer de rechten van de rechthebbenden. Commercieel gebruik is niet toegestaan.

The digital text is free for personal use, for research and education. Each user has to respect the rights of the copyright holders. Commercial use is prohibited.

Het 'Onderzoeksarchief Nadere Reformatie' bevat digitale documenten over het gereformeerd Piëtisme en de Nadere Reformatie in Nederland tot 1800. Het is doorzoekbaar met de 'Bibliografie van het gereformeerd Piëtisme in Nederland (BPN)' op de website 'Sleutel tot de Nadere Reformatie'.

The 'Research Archive Nadere Reformatie' contains digital documents about reformed Pietism and the Nadere Reformatie in the Netherlands until 1800. These can be retrieved by searching the 'Bibliography of the reformed Pietism in the Netherlands (BPN)' database at the 'Sleutel tot de Nadere Reformatie' website.

Jacobus van Oudenhoven (1600-1690)

T. Brienen

1. *Levensloop*

In de consistorie van de Nederlandse Hervormde Kerk van het dorp Nieuw-Lekkerland in de Alblasserwaard hangt een lijst van predikanten, die deze gemeente hebben gediend. Na Gerardus Verstegus Palatinus (1616-1624) en Erasmus Paludanus (1624-1630), die in de sedert 1616 zelfstandige gemeente Nieuw-Lekkerland¹ stonden, komt als derde predikant Jacobus Outhovius ofwel Van Oudenhoven². Hij diende de gemeente van 1631 tot zijn emeritaat in 1665. Op hem richten we de schijnwerper.

Het is niet bekend wanneer Jacobus van Oudenhoven precies geboren is. Zijn inschrijving als theologisch student aan de Leidse Universiteit op 28 oktober 1621 geschiedt onder de vermelding: „Jacobus Authovius Brabantus Wessemius. 20,T.”³. Hieruit blijkt dat hij 20 jaar was, uit Brabant kwam en wel uit het dorpje Vessem. Hij moet dus geboren zijn in het jaar 1600 of 1601. Een verificatie van deze datum is — tot nu toe! — niet mogelijk gebleken, omdat de doopboeken van het dorp Vessem, aanwezig op het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch, eerst aanzienlijk later beginnen. Nergens maakt Van Oudenhoven zelf ook een toespeling op het feit, dat hij in dit dorp in de Meierij, kwartier Kempenland, bij 's-Hertogenbosch geboren is⁴. Wel schrijft hij in de eerste opdracht van de tweede uitgave van zijn beschrijving van de Stad en Meierij van 's-Hertogenbosch: „De stad 's Hertogenbossche ende haer onderhoorige Meyerye, zijnde het landt van mijne geboorte”⁵.

Jacobus schijnt uit een goeie familie te stammen. De naam Van Oudenhoven komt men in de 17e eeuw verschillende keren tegen in 's-Hertogenbosch en de Meierij, ja zelfs in Antwerpen. Meestal is de drager ervan een notaris en die kan men rustig onder de welgestelden, de tweede groep in de „sociale stratificatie van de zeventiende-eeuwse Republiek” vanaf de top gezien, rekenen⁶.

Jacobus komt oorspronkelijk uit een rooms geslacht en is in de roomse kerk gedoopt. Reeds vanaf jeugdige leeftijd wordt hij door zijn ouders voor het kerkelijk ambt van geestelijke afgezonderd en voor zijn opleiding daartoe verblijft hij als monnik in het klooster van de paters Wilhelmieten, de Bazeldonck, te 's-Hertogenbosch. Maar „Daar heerschten toen toestanden, die weinig bevorderlijk waren voor een goede ontwikkeling van het godsdienstig leven, zoodat het geenszins verwondering behoeft te baren, dat Van Oudenhoven met nog een anderen monnik in 1620 dit klooster verliet”⁷.

Wat er dan verder gebeurt, is niet geheel duidelijk. Jacobus moet — met zijn ouders? — het katholicisme hebben afgezworen en tot het hervormde geloof zijn overgegaan, want hij schrijft dat zijn familie om de godsdienst Brabant heeft verlaten⁸. Zo vinden we hem in 1621 als student in de theologie te Leiden.

Uit zijn Leidse tijd weten we, dat hij er nogal veel omgang had met studenten uit het Brabantse geslacht Sweerts (Zueris), die later na 1629 in 's-Hertogenbosch als ambtenaren werkzaam zullen zijn⁹. Ook wordt er zijn liefde voor de bestudering van de geschiedenis versterkt. Zelf schrijft hij hierover: „Tot onderzoek van de historie ben ik van mijn jeugd aan genegen geweest en er zijn daar van tijd tot tijd grote opwekselen bij gekomen. Toen ik nog jong was, kwamen in mijn hand de schriften van de vermaarde Simon van Pelgromius, Prior van de Guilielmieten tot 's-Hertogenbosch en de Provinciaal van de orde; en onder deze was zijn beschrijving van zijn vaderstad 's-Hertogenbosch, die ik overgezet heb en in druk uitgegeven. In mijn studietijd op de Academie te Leiden had ik gelegenheid om te kunnen horen de colleges van de Hooggeleerde Professor der historiën Gerardus Vossius. Daar kreeg ik familiäre kennis met de grote historieschrijver Petrus Scriverius, die zo lang geduurd heeft als hij geleefd heeft en door die goede vriend kreeg ik kennis met de grote Daniël Heinsius, Philippus Cluverius, Petrus Bertie en Marcus Zueris Boxhornicus. Mannen daar men niet bij kon komen zonder van de historiën te horen en tot onderzoek van deze te inspireren. Hierdoor is de natuurlijke lust tot de historiën in mij meer en meer opgewekt en heb van dien tijd aan mijn ledige uren daaraan het meest besteed en als ik het nodig vond, mijn bedenkingen daarop gesteld”¹⁰. Nu moet Jacobus van Oudenhoven nogal wat „ledige uren” hebben gehad of gemaakt, want hij zal tijdens zijn predikantschap vele historische werken schrijven, die zelfs tot op vandaag nog worden geraadpleegd! Men kan hem rustig onder de zeer bekende en bekwame geschiedschrijvers van die tijd rekenen. Het blijkt dat de „oude schrijvers en theologen” nog meer konden dan alleen preken!

Na een jaar studeren schrijft hij het pamflet: *Historisch verhael der beginsel, Voortganck, Moordadichey, Leere ende Grouwelickheden des Jesuyten*¹¹, dat gericht is tegen het rooms-katholicisme en onder velen verspreid werd. „Het is het eenige specifiek anti-papistische geschrift van dezen voormaligen katholiek; in zijn latere historische werken toonde hij zich niet bijzonder vijandig jegens de katholieken”, aldus V. Beerman¹².

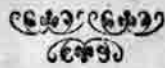
Als hij in 1625 zijn theologische studie in Leiden heeft voltooid, wordt hij proponent en gaat dan nog een jaar inwonen bij ds. Gisbertus Voetius te Heusden. In de Opdracht aan de Magistraat van Heusden van zijn „Beschrijvinghe der wyt-vermaerde Frontierstadt Heusden” meldt hij dat hij „naer dat hij sijne studiorum cursum in de academie van Leyden gheabsolveert hadde, ten huysen van d. Gisbertus Voetius, doen predicant tot Heusden, (is) komen wonen, om des selters private institutie te genieten”¹³. Hij wil dus meer praktische ervaring in pastoraat en preekwerk opdoen onder „supervisie” van ds. Voetius, bij wie hij met anderen zoals Diedericus Voetius (rector van de „grootte schole”), ds. Seroyen te Heusden en S. Batcheler (garnizoenspredikant bij de Engelse huurtroepen) privaatles „behalve in enkele theologische vakken, in latijn en grieksch, in oratorie en poëzie, in muziek en arithmethiek, in logica, physica en methaphysica . . . ook . . . in Oostersche talen: hebreeuwsch, syrisch en chaldeeuwsch” ontvangt¹⁴. Op hem zal mgr. Zoesius, bisschop van 's-Hertogenbosch, doelen als hij in een brief d.d. 30 april 1625 aan de nuntius te Parijs schrijft over de uit het klooster Bazeldonck getreden

monniken en zegt dat één van hen „in vicinis locis pseudo-minister est Verbi Dei” (= in naburige plaatsen een pseudo-dienaar van Gods Woord is)¹⁵.

In 1626 wordt Van Oudenhoven be- roepen in de plaatsen Aalburg en Heesbeen nabij Heusden. Hij neemt dit beroep aan en zal er tot 1631 blij- ven. Deze plaatsen Aalburg en Hees- been liggen in de ring Heusden, waaronder ook Heusden zelf en dus ds. G. Voetius ressorteerden, welke ring behoorde tot de vier ringen of „quartieren” van de classis Gorin- chem. Zo zal Van Oudenhoven de contacten met Voetius blijven onder- houden, welke contacten doorlopen ook wanneer Voetius hoogleraar in Utrecht wordt¹⁶. In deze zijn eerste gemeente begint ds. Van Oudenhoven met schrijven en zijn pen zal niet meer tot rust komen. Toch zijn het niet in de eerste plaats theologische werken, die hij vervaardigt. Hij zoekt het vooral in geografische en geschied- kundige beschrijvingen van steden en landstreken. Daarmee begint hij in 1629 tijdens het beleg van 's-Herto- genbosch door prins Frederik Hendrik en de capitulatie ervan. Dan vertaalt hij uit het Latijn het werk van Simon Pelgrom over de „Oorsprong

vanden Bosch”, zoals we boven hoorden. Het boek krijgt veel bijval en beleeft in hetzelfde jaar drie herdrukken. Dit geeft hem een stimulans om zelf een geheel nieuwe beschrijving van de stad en Meierij van 's-Hertogenbosch op te stellen, waarna die van andere steden en streken volgen zoals van stad en land van Heusden, van Zuid-Holland, van de Alblasser- waard met zijn „inbraken” (= overstromingen), van de steden Haarlem en Dordrecht. Verder publiceert hij verhandelingen over „de Cimbren ende Cimbersche Vloet”, over de „Oude Hollandsche landen, uren, luyden, rechten en rechtsplegingen enz.” De jaren door brengt hij correcties in zijn beschrijvingen aan, voegt platen, kaarten, tekeningen en portretten toe. Zijn werken beleven vele herdrukken, zelfs na zijn dood, en bevatten zeer belangrijk materiaal voor onze kennis van de toenmalige situaties¹⁷.

JACOBUS VAN OUDENHOVEN
Ingebroken ^{510 26}
**ALBLASSER-
WAERT,**
In Zuid-Hollandt/
Vervangende desselfs Situatie, Grootte
Dijkcaghen, Oude ende Nieuwe
Inbreucken, &c.
MIDTSGADERS,
Het naerder Inbreken van den Soutwen-
dijck/ ende hoe veel dyfsent Mergens
daer door in het water staen.
Als mede
Sijn Straff-Predicatie in de Parochie
van Dient-Teckerlandt aldaer/
op desselfs Water-inbreuck
gedaen.

TOT DORDRECHT,
By Jan Barentsz. Smient, Boeck-herloo-
per op 't Marck-velt. Anno 1659.

Wanneer in 1629 's-Hertogenbosch in handen van Frederik Hendrik valt, brengt ds. Van Oudenhoven een bezoek aan deze stad, waar hij als monnik geleefd heeft¹⁸ en maakt van de veranderde politieke situatie gebruik om allimentatie uit de goederen van zijn voormalig klooster Bazeldonck te verkrijgen, wat hem na enige jaren ook gelukte¹⁹.

Te Heesbeen knoopt Jacobus van Oudenhoven vriendschappelijke relaties aan met de „Heer en Vrouwe” van die plaats²⁰. Deze hadden ook een „Heerlijkheid” in de Alblasserwaard, nl. te Nieuw-Lekkerland. Door hun toedoen wordt ds. J. van Oudenhoven in 1631 te Nieuw-Lekkerland tot predikant beroepen, welke beroeping hij aanneemt. Zo komt hij als predikant te Nieuw-Lekkerland²¹.

In 1648 komt Van Oudenhoven voor op de lijst van predikanten, die de „Grootte kerkelijke Vergadering” te 's-Hertogenbosch wil aantrekken om hulp te bieden bij de doorvoering van de Reformatie in zijn geboortestreek de Meierij, maar bij de 16 door de Staten Generaal geselecteerden blijkt hij niet voor te komen. Toen er later dat jaar nog 18 predikanten bij moesten komen, werd hij wel benoemd voor het werk in de plaatsen Helvoirt en Cromvoirt (kwartier Oisterwijk) en stuurde de „Grootte kerkelijke Vergadering” ds. Dibbets naar de classis Dordrecht, waaronder de kerk van Nieuw-Lekkerland ressorteerde, om de overplaatsing van hem en een andere predikant uit diezelfde classis te „effectueren”. Maar Van Oudenhoven maakte eerst het bezwaar, dat het beroep hem niet schriftelijk aangeboden is, en later, dat zijn vrouw Catharina van Engelen de plaatsen Helvoirt en Cromvoirt „gants niet aen en stont”, „op 't hoochsten bedroeft” was en dat aannemen van het beroep haar „in de doot brengen soude”²². Daarom blijft ds. Van Oudenhoven in Nieuw-Lekkerland. Pas bij zijn emeritering in 1665 verlaat hij dit dorp en vestigt zich in Haarlem, waar hij nog 25 jaren woont en zijn historiebeschrijvingen voortzet.

Zijn vrouw is te Nieuw-Lekkerland gestorven en ligt er begraven onder een zerk in de kerk met het familiewapen er op. Ook hun oudste dochter overlijdt in dit dorp. Hun zoon Paulus trouwt en laat als enige tak kinderen na. In 1690 ontslaapt ook Jacobus van Oudenhoven zelf en wordt op 16 januari in de Zuidertrans no. 15 van de Grote Kerk te Haarlem begraven.

2. Zijn preken

De pennevruchten van ds. Jacobus van Oudenhoven in theologisch en kerkelijk opzicht zijn zeer gering. In de voorrede van zijn *Antiquitates Cimbricae renovatae* uit 1682 zegt hij zelf, dat van zijn hand verschenen is: *Vragen en antwoorden, met eenige vermeerderinge en voorrede op 't Gereformeerd Graetboeck, van de Heer Johan van Bleyswyck, oudt Burgemeester der stadt Delft ende ontfanger Generaal van de kerckelycke goederen in Hollandt*. Maar dit boekje is tot nu toe nergens te vinden²³.

En dan zijn er twee preken, die hij gevoegd heeft bij het boek *Ingebroken Alblasser-Waert, In Zuyd-Hollandt, Vervangende desselfs Situatie, Grootte, Dijckagien, oude ende Nieuwe Inbreuken, &c. Midtsgaders, Het naerder Inbreken van den Souwen-dyk, ende hoe veel duysent Morgens daer door in het water staen* uit 1659²⁴.

Het hele werk is opgedragen aan Marinus Stavenisse, gecommiteerde namens Zeeland

in de Staten Generaal, en aan Albrecht Nyrop, raadsheer in het provinciale hof van Holland, Zeeland en West-Friesland, studievrienden van Van Oudenhoven uit zijn Leidse tijd.

In de Opdracht aan hen stelt hij, dat wij vanaf de vrede met Spanje in oorlog met God de Here zijn. Wij meenden dat we het zonder God nu wel konden redden. Daarom is God ons komen bezoeken met veel regen, tot verderf van onze vruchten en ons vee, met zware oorlogen en ook met dijkdoorbraken, zelfs in Alblasserwaard, terwijl wij dachten dat we goed beschermd zaten achter ónze hoge dijken. Maar we kwamen bedrogen uit. Zo is de dijk bij Hardinxveld op 30 december 1658 doorgebroken en staat heel de waard onder water. „Dat zyn de vruchten van onse sonden”. Hierop laat ds. Van Oudenhoven een beschrijving van deze doorbraak volgen en dan voegt hij hieraan toe: *Straf-Predicatie, Gedaen In twee Predicatie, voor ende naer den middagh, op den eersten dagh des Heeren, naer het Inbreecken van den ABLASSER-WAERT, in den selven Waert, in den Ambachte van Nieu-Leckerlandt*, welke hij volgens eigen zeggen „niet sonder droefheynt myns herten, voor onse bedroefde Gemeynthe van Nieu-Leckerlandt” heeft gehouden²⁵. Deze preken gaan over Exechiël 14 : 12-14, waar staat: „Voorder geschiedde des HEEREN woordt tot my, seggende: Menschen kint, als een landt tegen my gesondicht sal hebben, swaerlick overtredende, soo sal ick mijne handt daer tegen uytstrecken, ende sal het selve den staf des broots breken, ende eenen honger daer in senden, dat ik daer uyt menschen ende beesten uytroeye: Of schoon dese drie mannen Noach, Daniel, ende Job, in ’t midden des selven waren, sy soudon door hare gerechtigheyt [alleen] hare ziele bevrijden, spreeket de Heere HEERE”. De twee preken zijn tot één geheel samengevoegd als een strafpredikatie. Vermoedelijk zijn het in werkelijkheid twee preken geweest, die Van Oudenhoven later tot één stuk heeft gemaakt ter publicatie, met de omvang van 34 bladzijden 8°.

In de inleiding van zijn preken zet ds. Van Oudenhoven uiteen, dat God anders handelt met de mensen in zijn straffen dan de satan. Satan treedt daarin wreed op als een tiran, terwijl God de Heere als een goedertieren Vader straft en ook pas na vooraf te hebben gewaarschuwd.

Hierop laat de prediker uit de Alblasserwaard een analytische tekstuitleg volgen en deze zgn. explicatio beslaat zes bladzijden. Dan komt de veel langere applicatio, een toepassing van zeventwintig bladzijden.

In deze toepassing gaat Van Oudenhoven de boodschap van Ezechiël 14 heel concreet toespitsen. Hij zegt, dat God komt straffen om de *zonden*. Nu zijn er graden in de zonden. Voor deze zaak verwijst hij naar Matth. 11 : 22, 24 en Luk. 12 : 47, 48 en brengt hij in herinnering wat Johan C. van Bleyswijck, burgemeester van Delft en ontvanger-generaal van de kerkelijke goederen in Holland, heeft geschreven in zijn godzalig en geleerd tractaat „Gereformeert Graet-Boeck” uit 1656. De graden der zonden worden aangegeven en uiteengezet. Trouwens, wij dragen krachtens de erfzonde álle zonden in principe en in nuce in onze eigen boezem mee en zij kunnen er zomaar uit te voorschijn komen. Dit „is in desen Alblasser-Waert oock wel gebleken/want in de dagen van onse weelde ende voorspoet/als Godt ons tijdelijck boven veel andere naburige waerden

gesegent hadde/zijn vele van ons soo dertel ende weelderigh geworden/dat sy Godt vergaten die haer gesegent hadde/ende hebben den segen tot sonden misbruckt/ende alsoo metter daed getoont hare natuerlijcke verdorventheydt/die in voorgaende tijdt/doen de Waerdts noch armer was/minder gebleecken is. De verdorventheydt heeft hier allengskens ingegeten als den kancker/ende heeft sich in alle ongebondenheydt uytgespreyt'' (blz. 8).

Een heel *zondenregister* volgt, waarin getoond wordt hoe het ene kwaad met het andere samenhangt. De zondige gezindheden en daden zijn: rijkdom, grootsheid, verachting van de naaste, haat en twist, processen, ijdelheid en gierigheid, onrechtvaardigheid, eerezucht, verkwisting, hebzucht, het sluiten van huwelijken om geld, overdaad in huizen en huisraad, grote voorraden van zware bieren, overdadige maaltijden van dagen lang met veel wijn, zodat ieder volgegoten is, en overdaad in kleding. Men steekt elkaar aan met al dit kwaad. Dit alles heeft ook invloed op het terrein van de godsdienst, „soo verviel oock by vele den yver tot den Godtsdienst/ende practijcke/oeffeninge van de Godtsaligheydt/die daer is de Ziele ende het leven van den Godtsdienst. . . men gongh 's morgens in de kercke/onder de namiddaeghse Predicatie begaven sy haer tot Kaetsen/Bal-slaen/Kloot werpen/Kaert-spelen/ende tot diergelijcke ydele ende quade exercitie/ende 's avonts in de Herberge, daer gong 't Veeltje, daer Sprongh men ende Danste men als wilde ende woeste menschen/daer hoorde men Gesangen uyt Sodom. . . ter eeren van Bacchus ende Venus/ende maeckten alsoo een vreugde waer door dat Godt wierde vertoornt/ende waer de Duyvel danst. Achterklap, eerschenderye, kyven, vechten ende Doodt slaen waren veelydts de effecten/vruchten en werkingen van deze Goddeloose te samenkomsten. . . men maeckten van den Sondagh eenen Sonden-dagh. . . ende soo doende was de Alblasser Waert wel een Landt dat tegens den Heere sondighde/swaerlijck overtredende'' (blz. 11 en 12)²⁶.

Volgens het woord van God in Ezechiël 14 komt de Heere nu de zonden *straffen*. Over het straffen van het ganse land en het breken van de staf des broods, waarover in de preek-tekst wordt gesproken, weidt ds. Van Oudenhoven breed uit, waarbij hij ook uitspraken van Plinius en Ovidius in het Latijn aanhaalt! De huidige watersnood in de Alblasserwaard ziet de predikant nu ook liggen in de lijn van dit straffen van God. Hij geeft dat heel concreet aan in het feit, dat beesten, hennep, biertonnen, huisraad e.d. door het water zijn meegesleurd en weggespoeld. Dit brengt op zijn beurt weer honger, ziekte en dood teweeg. In Ezechiël 14 verbiedt God zelfs voor zulke goddelozen met deze en dergelijke zonden te bidden. En wie geen gerechtigheid in Christus kent, zal God onder zijn toorn bedelven. De preek eindigt dan met de woorden: „Soo worden de Goddeloosen in den dag des gerichtts alle middelen ontnomen/om de straffende hant Gods te ontgaen. Dat zijn de vrughten der sonden/daerom laet varen de sonden/want het en zijn niet anders dan doornen/om ons te steken/Flambeauwen/om het helsche vuyr tegens ons te ontsteken/ja lasten/om ons in den afgrondt der hellen neder te drucken. . . laet ons oock soo wijs worden. . . ende by tijdts onse sonden afbrecken/wy voelen nu haer gewicht/eer het noch erger wort: het eenig middel hier toe is/dat wy door boetveerdigheydt ende geloove ons daer van ontlasten/eer dat sy ons noch verder ten

verderve drucken. Dat geve ons Godt de Vader door den Heere Jesum Christum/Amen'' (blz. 33, 34).

Na de preken vinden we nog gedichten van ds. Jacobus Lydius, predikant van 1633 tot 1637 te Bleskensgraaf en daarna te Dordrecht en van ds. Laurens Laurentius, in die tijd predikant te Dordrecht, die dezelfde geest ademen als de preken van Jacobus van Oudenhoven.

3. *Zijn betekenis*

In de weergegeven preken komen de tonen en intenties van de beweging van de Nadere Reformatie duidelijk door²⁷. Het gaat om een straf- en boeteprediking vanwege de vele, zeer vele zonden onder het volk, ook het kerkvolk. Het register van zonden is zeer uitgebreid en ook heel concreet. Er wordt krachtig getuigd tegen uitwassen en misstanden. De Alblasserwaardse prediker wijst op de noodzaak van de praxis pietatis, de beoefening van de praktijk der godzaligheid, als de ziel der religie. Duidelijk wordt verkondigd, dat de Heere God na vele waarschuwingen nu is gekomen met zijn straffen en oordelen over de zonden van Neêrlands volk, geconcretiseerd in de watersnood en dijkdoorbraken van het jaar 1658 in de Alblasserwaard. Ds. Jacobus van Oudenhoven stelt met alle kracht, dat als het volk niet terugkeert van de zondige weg God zal doortrekken met zijn oordelen²⁸.

Zo leren we uit deze preken Jacobus van Oudenhoven kennen als een echte representant van de beweging van de Nadere Reformatie in de Alblasserwaard²⁹. We hoorden ook van contacten van Van Oudenhoven met andere mannen van de Nadere Reformatie zoals G. Voetius, J. Czn. van Bleiswijk³⁰, J. Lydius en L. Laurentius.

Jacobus van Oudenhoven heeft in de Alblasserwaard zeker invloed uitgeoefend onder zijn collega's en zo er mede voor gezorgd, dat de gedachten van de Nadere Reformatie wortel schoten en versterkt werden in deze streek!

Noten

1. Voorheen was er de combinatie van Lekkerkerk met Nieuw-Lekkerland.

2. Zie: H. A. Visser, *Nieuw-Lekkerland en de Ned. Herv. Kerk op het dorp*. 1985, blz. 25. (Uitgegeven door de Historische Vereniging West-Alblasserwaard).

3. *Album studiosorum Academiae Lugduno Batavae*, 1575-1875. Den Haag, 1875, blz. 156. Vgl. V. Beerman, *Eenige bijzinderheden uit het leven van Jacob van Oudenhoven*, in: Ned. Archief voor Kerkgeschiedenis. Nw. serie dl. 31. 's-Gravenhage 1940, blz. 123.

4. Vgl. V. Beerman, a. art. blz. 123, noot 3.

5. *Silva-ducis aucta et renata* of een nieuwe ende gantsch vermeerderde beschrijvinge van de Stadt van 's-Hertogenbosche, verwatende desselfs begin en voortganck soo van geestelijcke als wereldlijcke gestichten, oprichten van 't capittel, enz. 's-Hertogenbosch 1670. H. Ouwering, Oudenhoven (Jacob van), in: Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, onder red. van P. C. Molhuysen, P. J. Blok, Dl. II, Leiden 1912, kol. 1044 geeft 1760 op als foutief jaartal van uitgave van dit werk van Van Oudenhoven.

6. Zie: G. Groenhuis, *De Predikanten*. De sociale positie van de gereformeerde predikanten in de Republiek der Verenigde Nederlanden voor ± 1700. Groningen 1977, o.a. blz. 65.

7. Aldus V. Beerman, a. art. blz. 123; zie ook *Resolutieën van den Raad van State*, 16 juli 1638 (Algemeen Rijksarchief Den Haag).

8. Vgl. H. Ouwering, *a. w.*, kol. 1042 en *V. Beerman* a. art. blz. 123.
9. Zie: P. C. Molhuysen/P. J. Blok, *a. w.*, Dl. III, Leiden 1914, kol. 1225.
10. In de Voorrede van *Out-Hollandt, nu Zuyt-Hollandt*, vervangende een generale beschrijvinge mitsgaders de privilegiën, keuren, hândvesten, costuijnen, herkomens, observantiën ende gewijsdens van de voorsz. landen, Dordrecht 1654; vgl. *V. Beerman*, a. art. blz. 124.
11. Aan deze titel wordt toegevoegd: „Gemaect door D. Jacobum Outhovium. Nu nieuws uyt de grouwe-lickheden des Pausdoms gescheyden”. Dit pamflet verschijnt in 1622 te Den Haag. Zie: W. Knuttel, *Catalogus van de pamfletten-verzameling berustend in de koninklijke Bibliotheek*. 9 dl. Den Haag 1889-1920, No.3384.
12. a. art. blz. 124. Op ditzelfde standpunt staat ook H. Ouwering, *a. w.*, kol. 1043, waar hij zegt: „Dat hij ten opzichte van de katholieken soms wel wat onrechtvaardig is, is een feit den predikanten uit den 17e eeuw eigen; toch is hij veel gematigder dan de meesten hunner, en wij zouden niet te sterk zijn, door hem onpartijdig te noemen voor zijn tijd”.
13. Vgl. A. C. Duker, *Gisbertus Voetius*. Leiden 1897, dl. I, blz. 374 en II (1910), blz. 109, noot 2.
14. A. C. Duker, *a. w.*, dl. I, blz. 373.
15. Deze brief is opgenomen in: J. Cornelissen, *Romeinsche bronnen voor den kerkelijken toestand der Nederlanden*. Dl. I, Den Haag 1932, blz. 338 vv., No. 409.
16. Zie: A. C. Duker, *a. w.*, dl. I, blz. CI en 260 vv.; H. J. van Dijk, *Een land dat voor geen wateren heeft*. Dordrecht 1971, blz. 29.
17. Zie voor zijn beschrijvingen van de Hollandse geschiedenis H. Kampinga, *De Historici der XVIe en XVIIe eeuw*. Den Haag 1917, blz. XXVII, 49, 96, 98, 107, 203 v. en voor de titels en uitgavedata de weergaven van H. Ouwering, *a. w.*, kol. 1042-1046.
18. Zie: J. Hezenmans, *'s-Hertogenbosch van 1629 tot 1798*. 's-Hertogenbosch 1899, blz. 22.
19. Zie: *V. Beerman*, a. art., blz. 124 v.
20. De ambachtsvrouw Anna Weytsen Jacobsd. was de weduwe van Reynier van Oldenbarneveld.
21. Zie: H. Ouwering, *a. w.*, kol. 1043.
22. Zie: *V. Beerman*, a. art., blz. 125 v., en over de hele beroepingsprocedure: W. Meindersma, *De Groote kerkelijke vergadering van Den Bosch in 1648*. Bijdrage tot de geschiedenis der Gereformeerde Kerk in Brabant, in: *Nederlandsch Archief voor Kerkgeschiedenis*. Dl. 7, 's-Gravenhage 1910, blz. 141 vv.
23. Ook J. van der Haar vermeldt dit boekje niet onder de werken van Jacobus van Oudenhoven, zie zijn: *Schatkamer van de Gereformeerde Theologie in Nederland*. Veenendaal 1987, blz. 348.
24. Uitgegeven te Dordrecht bij Jan Barentz. Smient. Een 2e druk verschijnt te Leiden bij Johannes Hasebroek in 1741.
25. Zie: Opdracht 5.
26. Zie voor dit zondenregister als medetyperend voor de beweging van de Nadere Reformatie: T. Brienens e.a., „Nadere Reformatie. Een poging tot begripsbepaling”, in: *Documentatieblad Nadere reformatie*, 7e jrg., no. 4, 1983, blz. 111. Dit deel van de preek van Van Oudenhoven haalt L. F. J. van Vliet, burgemeester van Nieuw-Lekkerland van 1897 tot 1921 aan in zijn boek *Een en ander van Nieuw-Lekkerland en omgeving*, 1913, blz. 51-54, om een beeld te schetsen van het leven en handelen van de bevolking in de tijd van ds. Van Oudenhoven. Vgl. ook de *Akten den 19 April 1659* van de secretaris W. van Zijl, waarin vermeld wordt dat Maerten Jacobsz. ds. Van Oudenhoven uitscheldt voor „een dief en een oude schelm” en waarin ook verteld wordt van de ruzie die als gevolg daarvan ontstaat.
27. Zie voor de karakterisering van deze beweging T. Brienens e.a., „Nadere Reformatie. Een poging tot begripsbepaling”, in: *Documentatieblad Nadere Reformatie*, 7e jrg., no. 4, 1983, blz. 109 vv. en voor de karakterisering van de prediking van de Nadere Reformatie T. Brienens, *De prediking van de Nadere Reformatie. Een onderzoek naar het gebruik van de klassifikatiemethode binnen de prediking van de Nadere Reformatie*². Amsterdam 1981, blz. 69 vv.
28. Vgl. L. F. Groenendijk, *De Nadere Reformatie van het gezin*. De visie van Petrus Wittewrongel op de christelijke huishouding. Dordrecht 1984, blz. 63 v., 69 vv., noot 10-16.
29. Zie: T. Brienens/C. A. Tukker, *Reformatie en Nadere Reformatie in Alblasserwaard en Vijfherenlanden*. Kampen 1984, blz. 35 v.
30. We geven nog een aanwijzing van de relaties van Van Oudenhoven met de fam. Van Bleiswijk door. Als

Dirk Evertsz. van Bleiswijk, geschiedschrijver der stad Delft (1639-1681) en neef van onze Johan van Bleiswijk, op reis gaat — waarschijnlijk naar Italië — dan maakt zijn collega-geschiedschrijver ds. J. van Oudenhoven een lofdicht op hem onder de titel „Geluk op Reyse”, waarin hij de wens uit: „Ja, reys dan Oost en West en wordt t’huys allerwegen, die ’t soo wel syt bij huys, daertoe geef God Syn segen”. Dit gedicht dient tevens ter opsiering van D. van Bleiswijks boek „Vervolg van de Beschrijvinge der Stadt Delft. Tot Delft (1669)”. Zie ook: H. W. van Leeuwen, *Dirck Evertsz. van Bleyswyck, Geschiedschijver*, in De Stad Delft. Cultuur en Maatschappij van 1667-1813. Delft (1982), blz. 121.